

Utrecht, 25 april 2006

Aan subsidiënten en overige belangstellenden,

Geachte dames en heren,

Namens het bestuur van Stichting 't Barre Land bied ik u hierbij het jaarverslag over 2005 aan. Het bestaat uit het bestuursverslag, waarin opgenomen het financieel-bedrijfsmatig verslag, en een uitgebreid artistiek-inhoudelijk activiteitenverslag. Indien van toepassing treft u tevens aan het accountantsrapport en de jaarrekening 2005. De jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van Stichting 't Barre Land opgesteld door Buro Zaken te Haarlem. De jaarrekening en het bestuurs- en activiteitenverslag zijn als geheel in de contrôle door Kamphuis en Berghuizen Accountants/Belastingadviseurs te Hilversum betrokken.

De kwantitatieve gegevens die verband houden met de specifieke subsidieverplichtingen volgens de meerjarenbeschikking van het Ministerie van OCW zijn te vinden in de jaarrekening en worden tevens toegelicht in het bestuursverslag.

Met vriendelijke aanbeveling namens het bestuur,

Eugène Sutorius,
voorzitter

INHOUDSOPGAVE

BESTUURSVERSLAG	
inleiding	4
repertoire-onderzoek en -ontwikkeling	6
bedrijfsvoering	8
verplichtingen volgens meerjarenbeschikking OCW	13
financieel beleid	14
ARTISTIEK-INHOUDELIJK ACTIVITEITENVERSLAG	
• <i>Pipelines, a construction</i>	18
• <i>nijnski.dagboek.fragmenten</i>	19
• <i>De familie Schroffenstein</i>	21
• <i>Anatol</i>	23
• <i>Mauerschau</i>	25
• <i>De namiddag van meneer Andesmas</i>	27
• <i>Scandinavische middag</i>	30
• <i>De president</i>	31
• <i>Overige activiteiten: De republiek; Het ideale stuk; Eindspel; De keuze van de acteur; De Beer; IETM-café</i>	33
PUBLICITEIT EN EDUCATIE	35
• algemeen	
• per voorstelling	
• overige activiteiten	
• educatie	
• 't Barre Land en de critici in 2005	
OP PERSOONLIJKE TITEL	44
MEDEWERKERS EN BESTUUR	45
BIJLAGEN	46
i overzicht voorstellingen	
ii foto's	
iii recensies	

BESTUURSVERSLAG

INLEIDING

het gezelschap

Toneelgezelschap 't Barre Land bestond in 2005 uit de vaste leden: Vincent van den Berg, Margijn Bosch, Jacob Derwig, Anouk Driessen, Sanneke van Hassel, Michiel Johannes Jansen, Ingejan Ligthart Schenk, Peter Kolpa, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts, Ellen Walraven en Czeslaw de Wijs. Vanaf 1990 is het in Utrecht gehuisvest, sinds een aantal jaren in de vroegere Snijzaal Diergeneeskunde.

't Barre Land werkt als een duurzaam collectief. Elk lid van het gezelschap draagt medeverantwoordelijkheid voor het artistieke en organisatorische beleid. Tussen speelvloer en bureau bestaan praktische taakafbakening, zodat de zakelijke bedrijfsvoering, productie, publiciteit en educatie in een professionele omgeving kunnen functioneren.

't Barre Land houdt gemaakte voorstellingen op het repertoire en blijft er door de jaren heen aan schaven. Voor het gezelschap is de theaterkunst geen product, maar een continue ontwikkeling. Het vragen stellen, bewerken en perfectioneren, kortom het gehele dramaturgische proces beperkt zich niet tot de repetitieperiode, maar maakt deel uit van de voorstellingen.

subsidiënten

Vanaf 2001 beschikt het gezelschap over structurele subsidie van drie overheden. In 2005, het eerste jaar van de Cultuurnotaperiode 2005-2008, bedroeg het structurele subsidie van het Rijk in totaal € 443.031.- (excl. accrès), van de Gemeente Utrecht € 116.898.- en van de Provincie Utrecht € 52.400.- (excl. accrès). Ter versterking van het eigen vermogen en de liquiditeit werd door de Gemeente Utrecht bovendien een eenmalige extra subsidie toegekend van € 10.000.-. De totale lasten bedroegen in het verslagjaar € 775.207.-

ontwikkelingen in het tableau

In de loop van het verslagjaar nam acteur Jacob Derwig afscheid om zich te voegen bij het ensemble van Toneelgroep Amsterdam. Jacob vertrok in het voornemen om in de nabije toekomst als gast in bestaand repertoire terug te keren; in zijn vacature werd om financiële redenen niet voorzien. Ellen Walraven (dramaturgie en zakelijke aspecten) kondigde haar vertrek aan, nadat zij in 2005 korte tijd als artistiek directeur was uitgeleend aan een conferentie van IETM (Informal European Theatre Meeting) in Utrecht. Zij werd per 16 januari 2006 directeur van De Balie in Amsterdam. In haar opvolging werd pas voorzien na afloop van het verslagjaar.

activiteiten 2005

Het eerste jaar van de nieuwe periode bracht vier nieuwe voorstellingen: *De familie Schroffenstein* van Heinrich von Kleist, *Anatol* van Arthur Schnitzler, *De namiddag van meneer Andemas* naar een novelle van Marguerite Duras en *De president* van Thomas Bernhard. Ook waren er verschillende reprises en 'herziene' voorstellingen, alsmede een ambitieuze vlootschouw van repertoire in het vierdaagse schouwburgproject *Mauerschau*. In de Snijzaal trad 't Barre Land op als gastheer voor Jan Ritsema en consorten, die de voorstelling *Pipelines* speelden. 't Barre Land was zelf met de voorstelling *nijnski* te gast in het Groninger Museum. In totaal werd 85 keer gespeeld, zowel in de standplaats en de provincie Utrecht als in de rest van Nederland en in Vlaanderen.

REPERTOIRE-ONDERZOEK EN –ONTWIKKELING

't Barre Land treedt steeds consequenter naar buiten als een repertoiregezelschap dat gedurende het speelseizoen nieuw werk aanmaakt en eerder ontwikkelde stukken blijft hernemen. Door permanente beschikbaarheid van de acteurs kunnen de voorstellingen op het repertoire blijven en opnieuw getoond worden wanneer artistieke, maatschappelijke, vakinhoudelijke of andere ontwikkelingen daarom vragen.

Zo speelde in januari de voorstelling *nijnski.dagboek.fragmenten* in het Groninger Museum tijdens het *Diaghilev festival*. Oorspronkelijk gemaakt in 1998, werden er nu nieuwe dagboekfragmenten van de danser aan de tekst toegevoegd, waardoor de voorstelling aansloot bij de tijdgeest. De nieuwe voorstelling *Anatol* van Arthur Schnitzler werd in juni in de Snijzaal uitgeprobeerd en vervolgens tijdens *Mauerschau* op het grote toneel als late-nightprogramma gepresenteerd. Begin 2006 zou *Anatol* op tournee gaan, toen werd ook de laatste van de zeven eenakters geënceneerd. De Snijzaal is daarbij onmisbaar in het ontwikkelen van voorstellingen op korte termijn. In geen ander theater kun je drie weken van tevoren het programma bepalen!

Tijdens *Mauerschau* werd bestaand repertoire in de grote zaal gespeeld. *Aantekeningen uit het ondergrondse* stond breed uitgemeten op het grote toneel, voor *nijnski* was het toneel volledig onttakeld. Dit vroeg om interessante aanpassingen van de speelstijl en de vormgeving. De man uit het ondergrondse werd op het grote toneel meer een retoricus dan de gedachteguerrillastrijder uit de besloten en 'ondergrondse' vlakke vloertheaters. In de springerige monoloog *nijnski* komt onder andere de verhouding tot het publiek en het fenomeen virtuositeit aan de orde. Deze thematiek kreeg binnen de lijst en tegen de achtergrond van het gigantische kale toneel meer nadruk.

De namiddag van meneer Andesmas werd gemaakt voor de grote zaal en het beeld werkte daar prachtig, maar de acteurs misten het contact met het publiek en de mogelijkheid subtiel te spelen. Na de zomer konden zij in de vlakke vloertheaters hun ideeën verder uitwerken.

Na jaren over zijn werk te hebben gesproken, besloot 't Barre Land zich te wagen aan de grote Oostenrijkse toneelauteur Thomas Bernhard. Zijn werk valt binnen een satirische traditie die het gezelschap al langer bestudeert, en die zich concretiseert in producties naar Elias Canetti en, in de toekomst, Karl Kraus. *De president*, Bernhards stuk uit 1975 bleek onverwacht actueel, niet zozeer door de aanslagen waaraan wordt gerefereerd, maar door de ideeën over macht en positie en de alomtegenwoordige angst waarmee de op hol geslagen personages kampen.

De voorstelling werd afgemonteerd in het Grand Theatre in Groningen en speelde daar en in enkele andere steden naast *De namiddag van meneer Andesmas*. Tijdens een speelperiode van twee weken in de Snijzaal oogstte *De president* veel bijval.

Dit doorontwikkelen van voorstellingen kan alleen plaatsgrijpen met behulp van structurele subsidie, omdat er continuïteit van denken voor nodig is en ruimte voor het toeval. Ook laten dit soort onderzoeksprojecten zich vooraf heel moeilijk in een concrete projectaanvraag omschrijven, waarbij vaak gevraagd wordt naar het te verwachten resultaat. 't Barre Land wil echter aan zijn voorstellingen werken als een schilder die in zijn atelier elke dag doorzoekt, zichzelf opnieuw uitvindt, grote denkinspanningen levert om millimeters op te schuiven, en die dan soms ineens een radicale sprong kan maken.

BEDRIJFSVOERING

ORGANISATIE

't Barre Land werkt in de monumentale Snijzaal in Utrecht, een ruimte op het voormalige Vee-artsenijterrein van de Faculteit Diergeneeskunde. Het gebouw heeft de functie van repetitie- en ontvangstruimte, van atelier en theater, van studie- en vergaderzaal en van decorbouw- en opslagruimte. Kantoor wordt gehouden in het ernaast gelegen verzamelgebouw De Berenkuil. De gezamenlijke huisvesting met verschillende andere Utrechtse gezelschappen, festivals en theaterproducenten en de bijbehorende facilitaire voorzieningen bevorderen de zakelijke efficiëntie en artistieke synergie.

In 2005 was Sanneke van Hassel verantwoordelijk voor publiciteit en educatie. Simone Scholts deed de administratie, onderhield de website, begeleidde producties en was verantwoordelijk voor zaken met betrekking tot sociale wetgeving. Ellen Walraven droeg de financiële verantwoordelijkheid, verkocht de voorstellingen en onderhield contacten met subsidiënten, overheden en brancheverenigingen. De financiële administratie is ondergebracht bij Buro Zaken van Bert Kienhuis.

Transport, logistiek, theatertechniek en (huishoudelijk) onderhoud worden in eigen beheer door de leden van het gezelschap gedaan; een en ander vloeit voort uit een bewuste keuze: vanuit het besef dat de productieomstandigheden en -voorwaarden in sterke mate medebepalend zijn voor de aard van de voorstellingen, houdt 't Barre Land deze zoveel als mogelijk in eigen hand.

BESTUUR

Het stichtingsbestuur kwam in 2005 vijfmaal bijeen, en wel op 5 en 19 april, 5 juli, 15 september en 8 november. Het bestond in het verslagjaar uit:

voorzitter: prof. mr. dr. Eugène Sutorius, hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam;

secretaris: dr. Wil Hildebrand, universitair docent bij de vakgroep Theater, Film- en Televisiewetenschap van de Universiteit Utrecht;

penningmeester: Annet Lekkerkerker, programmeur van de Stadsschouwburg Amsterdam;

lid: drs. Pieter Pikelharing, universitair docent wijsbegeerte aan de Universiteit van Amsterdam;

lid: drs. Florian Diepenbrock, zakelijk directeur theater [FRASCATI] te Amsterdam;

lid: dra. Ellen Walraven, lid namens de Vereniging 't Barre Land;

lid: Vincent van den Berg, lid namens de Vereniging 't Barre Land.

SAMENWERKINGSVERBANDEN EN PARTNERS

In 2005 werd samengewerkt met zulke verschillende instellingen en initiatieven als het Groninger Museum, Uitfeest Utrecht, het Theaterplatform, Maatschappij discordia en Het Concertgebouw. Een belangrijke partner was de Stadsschouwburg Utrecht, waar het zomerproject *Mauerschau* plaatsvond, met zeven verschillende voorstellingen. In de Snijzaal werden Jan Ritsema en collega's met de voorstelling *Pipelines* onthaald. Vanzelfsprekend worden ook de programmeurs en directies van de theaters die jaarlijks in Nederland en Vlaanderen worden bezocht als belangrijke partners gezien.

BELEIDSOMGEVING

Op lokaal niveau maakt 't Barre Land deel uit van het Utrechts Model, een samenwerkingsverband van toneelgroepen en theaterpodia dat zich bezighoudt met kunst- en cultuurbeleid, educatie, collectieve promotie (o.a. het Uitfeest en de Culturele Zondagen), publieksbeleid (de Pas in Utrecht-studentenpas) en publieksopbouw (De Favorieten). In landelijk verband maakte Ellen Walraven actief deel uit van sectie 3 (kleine en middelgrote gezelschappen) van de VNT (Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen en -producenten). Sanneke van Hassel zat namens deze sectie in de Commissie Collectieve Promotie (CCP). Ellen Walraven was daarnaast bestuurslid van de Vereniging Kunsten '92 en mede-organisator van de IETM-conferentie in Utrecht.

BEDRIJFSLEVEN

In 2005 werden contacten met mensen uit het bedrijfsleven aangehaald. Na gesprekken met Leen Zevenbergen (o.a. Origin, Escador) en Willem Stolwijk (Interpay) werd het Theaterpakt opgericht, een samenwerkingsverband van Aluin, 't Barre Land, Yo jeudoperafestival en Growing up in Public, dat samen projecten aan sponsors wil aanbieden. Ook was er contact met de Hay Group (human resource adviseurs), dat na het verslagjaar zal uitmonden in voorstellingsbezoek door het bedrijf en enkele van zijn belangrijkste klanten.

PUBLIEK

In het verslagjaar was het publieksbereik bescheiden. Dit had niet te maken met een tekort aan speelbeurten, maar met de opbouw van het repertoire. Vier nieuwe producties werden aangemaakt, maar daarvan was alleen *De familie Schroffenstein* lang op tournee; bij deze voorstelling bleef de publiekstoeloop achter. De drie andere producties, *De namiddag van meneer Andemas*, *Anatol* en *De president*, werden nog slechts beperkt gespeeld; de beide laatste gingen pas begin 2006 uitgebreid op tournee. Een andere publieksreducerende factor vormde de beperkte capaciteit van sommige locaties, waaronder de intieme Snijzaal. Tenslotte viel het ambitieuze

schouwburgproject *Mauerschau* in het eerste weekend van de zomervakantie, niet het meest publieksvriendelijke deel van het theaterseizoen.

De verschillende soorten repertoire nodigden uit tot het vinden van nieuwe publieksgroepen, vaak liefhebbers van literatuur. Er werd onder andere samengewerkt met boekhandels, het VPRO radioprogramma *De avonden*, *Maison Descartes* en het Goethe Instituut.

INVLOEDEN OP BELEID EN PLANNING

I VEEL PRODUCEREN

Opnieuw zijn veel voorstellingen geproduceerd, omdat daartoe de artistieke behoefte bestond. Daardoor is veel aangemaakt dat de komende jaren uitgespeeld kan worden. De energie die het vergt wordt gecompenseerd door de inspiratie en het élan die het oplevert. 't Barre Land koos ervoor om na de grote productie *De familie Schroffenstein* in kleinere productiecompartimenten te werken aan nieuwe voorstellingen.

II (TIJDELIJKE) PERSONEELSMUTATIES

De noodzaak van het produceren in kleinere eenheden werd mede ingegeven door de tijdelijke afwezigheid van Anouk Driessen (wegens zwangerschap) en Ingejan Ligthart Schenk (wegens verblijf buitenslands en onbetaald verlof); op het vertrek van Jacob Derwig naar Toneelgroep Amsterdam diende bij de repertoire-opbouw zo soepel mogelijk te worden ingespeeld. Hij zal in de toekomst bij 't Barre Land blijven optreden als gast in reprises. Tenslotte was Ellen Walraven in het najaar maar één dag per week beschikbaar vanwege haar artistiek directeurschap van de International European Theatre Meeting (IETM).

III CULTUURNOTABESCHIKKING 05-08

Hoewel 't Barre Land er in de subsidietoedeling van rijk en gemeente relatief op vooruitging, moest aan het begin van het verslagjaar toch worden vastgesteld dat er, ook na toekenning van een gastenbudget, een substantieel tekort resteerde van minimaal € 70.000 op jaarbasis. Als gevolg daarvan diende de exploitatiebegroting te worden herschikt en ingrijpende bezuinigingen nog gaande het jaar te worden doorgevoerd; ook de reserves moesten worden aangesproken. Dat deze snij-operatie op korte termijn resultaat heeft opgeleverd, mag tot tevredenheid stemmen, maar laat ook een bittere nasmaak achter. Nu is er voor gasten - een beleidsprioriteit in de cultuurnota-aanvraag - nog steeds nauwelijks budget. Daarnaast is in alle materiële posten structureel gesneden. Op termijn dreigt het eerste tot artistieke verschraling bij te dragen en geeft het tweede aanleiding tot onverantwoorde desinvesteringen.

IV HET EIGEN ATELIER

Niet alleen voor eigen (last minute) en gastprogramming is de unieke ruimte van de Snijzaal van belang. Het is behalve een ruimte voor theaterpubliek ook het centrum waar zich externe contacten afspelen. Dialogen met collega-makers, studenten, scholieren, maatschappelijke organisaties of potentiële geldschietters vinden daar plaats en zijn van groot belang voor behoud van een helder venster op de buitenwereld.

V BEPERKTE CAPACITEIT

De hoge kwaliteit van het directe contact met publiek in kleinere zalen en andere accommodaties heeft een keerzijde: grote hoeveelheden bezoekers kunnen er nooit het gevolg van zijn. Gastheerschap en maatwerk voor het publiek zijn kernkwaliteiten van het gezelschap. Ook wordt echter gestreefd naar een ook in kwantitatief opzicht zo groot mogelijk bereik.

RISICOFACITOR: GEEN FINANCIËLE RUIMTE VOOR GASTEN

Bij de start van de nieuwe Cultuurnotaperiode werd het geprognostiseerde tekort van € 70.000 per jaar al met grote zorg tegemoet gezien. In 2005 werden, naast de noodzakelijke bezuinigingen, vele mogelijkheden onderzocht om het tekort mede op te lossen door middel van fondssubsidiëring en sponsoring; soms hadden deze pogingen succes. Dit heeft niet kunnen voorkomen dat het ensemble vooral als gevolg van een zeer beperkt gastenbudget onder druk stond. Diende ten behoeve daarvan op de vaste formatie te worden beknibbeld, dan kwam de collectieve werkwijze in gevaar: een waar dilemma.

De veronderstelling dat 't Barre Land een middelgroot gezelschap is, ruim begiftigd met overheidsmiddelen, houdt geen stand. Het is een klein gezelschap, dat met een hoge loonintensiviteit -bij lage salarissen- volop zijn portie krijgt van autonome kostenstijgingen bij slechts beperkte mogelijkheden tot het genereren van eigen inkomsten.

Aanvankelijk was complicerend dat het departement van OCW benadrukte dat de extra verleende subsidie van € 40.000 euro aangewend diende te worden voor gastacteurs en nieuwe ontwikkelingen. Vervolgens werd begrip ondervonden voor het feit dat dat een lastige opdracht is als het vaste ensemble al niet meer goed valt te onderhouden.

Er zijn in het verslagjaar initiatieven ontplooid om via coproducties met andere gezelschappen, productiehuizen en theaters in Nederland en Vlaanderen te kunnen voldoen aan de behoefte aan gasten in nieuw repertoire, aan tegenspraak, nieuwe inzichten en afwijkende visies.

Hopelijk kan de dreiging van financiële uitholling-op-termijn voor 't Barre Land worden omgebogen naar nieuwe perspectieven met behoud van de uniciteit van het gezelschap. Het is noodzakelijk dat budgetafkalking binnen de huidige Cultuurnotaperiode de theater- en cultuurpolitieke missie van het gezelschap niet in ernstige mate belemmert.

KANSEN

I REPertoire

Het beleid van op het repertoire houden en van voorraadvorming van repertoire is door de theaters zeer positief ontvangen: vele van hen ontvingen 't Barre Land een paar keer per jaar, soms met meer stukken in één week of in één serie. Dit was met name in de Randstad, Groningen en Vlaanderen het geval. Het lang ter beschikking blijven van stukken betekent voor theaters dat zij -indien gewenst- nu ruim van te voren in overleg met het gezelschap hun keus kunnen bepalen, met het oog op abonnementenseries en publieksbenadering-op-termijn. Het wederzijdse vertrouwen tussen programmeurs en het gezelschap wordt zo versterkt.

II COLLECTIEF EN PROJECTMATIG

Het werken in kleinere eenheden werd doorgezet. Daarnaast bleef het gehele collectief de algemene lijnen van het artistieke beleid bepalen en initieerde ook de co-productionele plannen voor de toekomst. Dat meer voorstellingen productioneel, publicitair en zakelijk moesten worden begeleid, was soms wel complicerend of arbeidsintensief, maar leverde ook veel bevrediging op.

III EEN HELDER PROFIEL, VELE UITINGSVORMEN

Gesprekken met programmeurs sterkten 't Barre Land in de opvatting dat het gezelschap een helder profiel heeft bij de theaters en hun publiek.

Het door het jaar heen spelen van diverse auteurs op verschillende locaties bood veel kansen voor samenwerking en het aanboren van nieuw publiek. Er werden in veel steden publiciteitsacties opgezet met instellingen als het Groninger Museum, boekhandels, verschillende taal- en cultuurinstituten en vakgroepen.

IV SNIJZAAL

De Snijzaal in Utrecht vormt een unieke ruimte voor het ontwikkelen en uitbrengen van, ook co-productionele activiteiten, waarover tegen het einde van de verslagperiode volop werd gebrainstormd.

VERPLICHTINGEN VOLGENS MEERJARENBESCHIKKING OCW

PRESTATIENORM

't Barre Land heeft de opdracht gemiddeld 80 voorstellingen per jaar te spelen. In 2005 werd 85 keer gespeeld, waarmee aan de taakstelling is voldaan.

SPREIDINGSEIS

't Barre Land dient maximaal 60% van de voorstellingen in de standplaats Utrecht te spelen; het speelde er 35 van de 85, dus 41%. Buiten de standplaats moet minimaal 40% van de voorstellingen worden gespeeld; het jaarresultaat was 50 voorstellingen, dus 59%. Daarmee is aan beide eisen voldaan.

Van de 50 voorstellingen buiten de standplaats vonden er 11 in Vlaanderen plaats, oftewel 13% van het totaal aantal voorstellingen.

15% - EIS

In 2005 werd volgens de beschikkingsnorm 10% aan eigen inkomsten verworven. Dit illustreert dat 't Barre Land in aanmaak- en overgangsjaren grote moeite heeft om te voldoen aan de gestelde norm van voldoende publieksinkomsten. Het verdere verloop van de getijdenstroom, de eb van deze aanmaakjaren en de vloed van andere uitspeeljaren, zal uitwijzen of en hoe de publieksinkomsten aan het einde van de Cultuurnotaperiode alsnog kunnen uitkomen op een gemiddelde van 15%.

SUBSIDIE PER BEZOEKER

Het subsidie per bezoeker bedroeg in 2005 € 135. Mede als gevolg van beperkte zaalcapaciteit zit het gezelschap daarmee boven haar gemiddelde over de afgelopen budgetjaren.

FINANCIËEL BELEID

ALGEMEEN

De jaarrekening 2005 wijkt in aanzienlijke mate af van zowel de rekening 2004 als de oorspronkelijke begroting 2005. Derhalve worden onderstaand de belangrijkste verschillen toegelicht. Deze hebben vooral te maken met de noodzaak tot scherpe tussentijdse bezuinigingen, leidend tot tekortreductie, en met een strakke budgetbewaking ter bescherming van de resterende reserve.

RESULTAAT

Het exploitatietekort werd ten opzichte van 2004 en de oorspronkelijke begroting 2005 aanmerkelijk gereduceerd. Wel moest het opnieuw ten laste worden gebracht van de algemene reserve, die ultimo 2005 nog € 23.733.- bedroeg. Van een exploitatieoverschot t.g.v. een bestemmingsreserve was dan ook geen sprake. Het tekort was echter substantieel kleiner dan begroot; het uiteindelijke resultaat is dan ook slechts ten koste van veel tussentijdse besparingen gerealiseerd. Daarmee kon de oorspronkelijke opzet van de meerjarenbegroting 2005-2008, gebaseerd op de begroting van 2004 en die voor het eerste budgetjaar 2005, in geen enkel opzicht recht worden gedaan. Wilde althans een deel van de reserve behouden kunnen blijven voor de toekomst, dan was er geen andere keus dan taakstellend bezuinigen. Ter dekking van oplopende tekorten in de komende jaren zullen echter additionele middelen moeten worden gevonden, zowel uit publieksinkomsten als overige bijdragen. Kostenstijgingen werden vooral veroorzaakt door een bescheiden toename van de salariscomponent en als gevolg van autonome materiële ontwikkelingen.

OPMERKINGEN PER POST

INKOMSTEN

DE DIRECTE INKOMSTEN zijn lager uitgekomen dan begroot:

- doordat minder is gespeeld dan in 2004 werd verwacht;
- omdat uitkoopsommen in het vlakke vloerencircuit laag zijn;
- daar er relatief veel op kleine locaties is gespeeld.

Wel werd een aanzienlijk bedrag verworven aan overige inkomsten als gevolg van uitleningen van medewerkers.

DE INDIRECTE INKOMSTEN omvatten oorspronkelijk een ambitieus begrote taakstelling.

DE BIJDRAGEN uit subsidies konden als volgt worden vermeerderd:

- het Ministerie van OCW zag af van invordering van een terug te betalen bedrag uit de vorige budgetperiode;
- de Gemeente Utrecht was bereid extra budget toe te kennen ter versterking van het eigen vermogen en de liquiditeit van 't Barre Land;
- diverse fondsen werden bereid gevonden om het schouwburgproject *Mauerschau* additioneel te ondersteunen.

DE FONDSSENWERVING leverde minimale opbrengsten op, ten dele als gevolg van de hoge werkdruk, maar ook doordat aanvragen werden afgewezen met het argument dat 't Barre Land over structurele subsidie beschikt.

LASTEN

DE BEHEERSLASTEN zijn onderschreden, zowel t.o.v. de resultaten van 2004 als t.o.v. de oorspronkelijke begroting 2005. Vooral op de post algemene publiciteit kwam het nauwelijks tot bestedingen; er werd afgezien van een seizoensfolder en het beleid werd verlegd naar specifieke publiciteitsuitingen.

De belangrijkste verschillen per post betreffen verder de huisvesting: een afrekening van energiekosten met betrekking tot vorige boekjaren leidde hier tot overschrijding. Op de kantoorkosten werd ondergeïnvesteed als gevolg van de tussentijdse bezuinigingen.

DE PERSONEELSLASTEN hielden het midden tussen de exploitatie-uitkomsten 2004 en de begroting 2005; dankzij subsidie-aanpassingen kon het aantal vaste fte's in elk geval worden gehandhaafd.

DE VOORBEREIDINGSKOSTEN stegen ten opzichte van 2004 omdat er veel werd aangemaakt; toch werd op een aantal posten zoals het kostuumbudget fors bespaard. Alleen voor *De familie Schroffenstein* werd nog advies gevraagd voor kostumering, daarna verviel het kostuumontwerp. Ook op reis-, verblijf- en transportkosten werd bekibbeld. De decorkosten vielen incidenteel hoger uit omdat meer producties werden aangemaakt.

DE UITVOERINGSKOSTEN vielen € 11.500 hoger uit t.o.v. de begroting, uitsluitend omdat de co-productionele bijdrage aan *Heart of Darkness* uit 2004 eerst in het boekjaar 2005 tot betaling kwam. Voor het overige werd ook hier geforceerd bezuinigd.

DE SPECIFIEKE PUBLICITEITSKOSTEN komen lager uit dan begroot, alhoewel meer producties moesten worden bediend.

DE INVESTERINGEN kwamen tot verdere afschrijving; het betreft hier investeringen in de Snijzaal voor de tribune, licht- en geluidsapparatuur, doeken en het grid.

ARTISTIEK-INHOUDELIJK VERSLAG

PIPELINES, a construction

auteurs: Jan Ritsema/ Bojana Cvejic

locatie: Snijzaal, Utrecht (gastprogrammering)

data: 22 en 23 januari

Na het Hongaarse gezelschap Krétakör en het Vlaamse gezelschap De Onderneming (najaar 2004) bracht 't Barre Land in januari 2005 een derde voorstelling van verwante theatermakers. In de Snijzaal speelden theatermakers Jan Ritsema en Bojana Cveji_ (Servië/Montenegro) de voorstelling *PIPELINES, a construction*. Met de Belgische acteur Dirk Roofthoofst en danseres/choreografe Mette Ingvarsen uit Denemarken hadden zij zich verdiept in de turbulente ontwikkelingen rond de Kaspische Zee.

Na het wegvallen van de ideologische grenzen tussen Oost en West is dit gebied een plek van politieke machtsstrijd. De enorme olie- en gasvelden zetten de landen onder druk. In *PIPELINES* filosoferen de performers hardop. Vragen over macht, keuzevrijheid, economie en globalisering worden voorgelegd aan elkaar en aan het publiek. Uit anekdotes, filmdialogen en filosofische overwegingen van o.a. Depeche Mode, Jean-Luc Godard, Stanley Kubrick, Alan Price, Raqs Media Collective, Condoleezza Rice en Lars von Trier stelden zij een ritmische en associatieve tekst samen. *PIPELINES* werd in het Engels gespeeld.

Behalve in de Snijzaal was *PIPELINES* in Nederland alleen in de Rotterdamse Schouwburg te zien. Streven is in de Snijzaal de juiste omgeving te scheppen om de voorstelling tot zijn recht te laten komen. De installatie-achtige opstelling van *PIPELINES* paste er mooi. Het publiek en de acteurs zaten om de speelvloer. De spelers konden beslissen om in de arena te treden en hun zegje te doen of 'van buitenaf' te reageren..

Met Jan Ritsema maakte 't Barre Land in 2001 *Hamlet*. In de encenering werd destijds de psychologie losgelaten; het stuk werd benaderd als een 'kathedraal van taal en gedachten'. Voor *PIPELINES* werd behalve naar de juiste opstelling gezocht naar het juiste publiek. Er werd een samenwerking aangegaan met de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Ritsema gaf een openbaar interview aan ongeveer tweehonderd studenten en een workshop aan zesentwintig studenten van de studierichting dramadocent en van de acteursopleiding. - **Sanneke van Hassel**

nijinski.dagboek.fragmenten

auteurs: 't Barre Land

locaties: Groninger Museum, Coop Himmelb(l)au Paviljoen; Stadsschouwburg Utrecht

data: 4, 5 en 6 februari (5 voorstellingen: drie maal om 17 uur en twee maal om

20u15); 1 en 2 juli (i.k.v. Mauerschau)

Na eerder begin 2004 *Langs de Grote Weg* van Tsjechov in het Coop Himmelb(l)au Paviljoen van het Groninger Museum te hebben opgevoerd tijdens de tentoonstelling *Russische Landschappen*, is de voorstelling *nijinski.dagboek.fragmenten* getoond in het kader van de tentoonstelling *In dienst van Diagilev* over Sergei Diagilev, maecenas en geliefde van de danser Vaslav Nijinski.

Een voorstelling spelen in een gekaderde omgeving heeft een groot voordeel: de bezoeker van de tentoonstelling die later toeschouwer van de voorstelling wordt, brengt in het gunstigste geval een schat aan achtergrondinformatie met zich mee. Dit speelt ongetwijfeld een rol bij het bekijken van bijvoorbeeld *In dienst van Diagilev* en *nijinski.dagboek.fragmenten*.

De voorstelling is – op verzoek van de 1998-editie van *Springdance* - ooit gemaakt als een kwartier durende monoloog gelardeerd met een kippetende vrouw en een nauwelijks bewegende danser. In de loop der jaren is *nijinski...* uitgegroeid tot een gebeeldhouwde voorstelling van een klein uur. De tekst is gebaseerd op de dagboeken van Nijinski. Deze fameuze danser tekende in zeer korte tijd zijn beklemmende wereldbeeld en zijn goddelijke inzicht op. Hij werd krankzinnig verklaard en opgenomen in een Zwitsers sanatorium voor geesteszieken, alwaar hij stierf.

Nijinski, zo leert ons de overlevering, beschikte over sprongkracht met een spectaculaire elevatie, waardoor hij leek te vliegen. In de voorstelling is het vooral de tekst die springt, duikelt en omhoog klautert. De dansende toneelspeler in de voorstelling bewandelt zijn eigen parcours, maar op van tevoren bepaalde momenten citeert hij zowel Nijinski als de choreograaf Hans van Manen. De vrouw aan de tafel snijdt een dampende kip aan en peuzelt deze gedurende de voorstelling in haar geheel op.

De drie componenten – de Nijinski monoloog, de dans en de vrouw met kip – vormen in het beste geval tezamen één voorstelling, één ervaring. In het slechtste geval zijn het drie afzonderlijke voorstellingen die in het hoofd van de toeschouwer niet of nauwelijks samenkomen. De communicatie tussen de drie uitvoerenden, zonder dat ze daadwerkelijk het woord tot elkaar (kunnen) richten, is voor deze voorstelling van het allergrootste belang. Van de vijf voorstellingen in het Groninger Museum waren er twee opmerkelijk te noemen. Bij de overige vielen de drie componenten uiteen en was er van één ervaring nauwelijks sprake. Overigens wordt de voorstelling

er door het uiteenvallen van de componenten niet minder interessant op, maar gaat ze natuurlijk voorbij aan het doel van de uitvoerenden.

De relevantie van de tekst is de reden dat de voorstelling nog altijd in aller hoofden zit en zo nu en dan naar buiten moet. Bij iedere nieuwe reeks wordt de tekst nauwkeurig bestudeerd, geperfectioneerd en veelal uitgebreid met nieuwe 'onderwerpen'. Dit betekent niet dat de tekst alleen maar uitdijt, want waar bijgevoegd wordt, wordt meestal ook geschrapt. Een steeds weer hernieuwde kennismaking met een tekst c.q. voorstelling leidt tot (her-)nieuwe inzichten. De langdurige herpositionering van een stuk in een veranderende maatschappij is van groot belang. Niet alleen voor het stuk zelf, maar ook voor het gezelschap. - **Peter Kolpa**

De familie Schroffenstein

auteur: Heinrich von Kleist

locaties: op tournee in Nederland en Vlaanderen

speelperiode: 10 maart t/m 13 mei

Met *De familie Schroffenstein* keerde 't Barre Land weer terug naar het soort teksten dat het gezelschap eerder mooi onderzoek had opgeleverd. *De familie Schroffenstein* past wel in het rijtje *Faust II*, *Hamlet*, *Götz von Berlichingen*, *Henry IV*, *Dickicht* en *Baal*. Het is een hermetisch sprookje waarbij het drama als een beeldhouwwerk in de taal is uitgehakt. Een hoogromantisch familiedrama, dat al het goede van de hele Duitse en Griekse toneelgeschiedenis, de politieke en filosofische opvattingen van Von Kleist, alsmede Shakespeares *Romeo en Julia* en *Konig Lear* in zich wil verenigen.

Bij het maken van de (eerste) Nederlandse vertaling van het stuk stond voorop dat de kracht van de taal zoals Kleist die hanteert zoveel mogelijk moest blijven bewaard. De Alexandrijnen werden gehandhaafd en er werden geen concessies gedaan aan plot en geloofwaardigheid. Alles werd zo exact mogelijk overgezet.

In dramaturgische zin werd de nadruk gelegd op de terugkerende vraag wat waarheid is, de werkelijke werkelijkheid, en hoe toereikend onze zintuigen daarbij zijn. In al zijn eenvoud komt het er in *Schroffenstein* op neer dat afgunst en een klein gerucht samen tot een vernietigend mengsel worden dat onvermijdelijk in oorlog uitmondt. Onwetendheid en onwil blijken sterker dan liefde, familiebanden en economisch nut. Pas als het te laat is en de enige onschuldigen zijn geslachtofferd, gaan de ogen open en wordt er haastig verzoend.

In het spel werd geprobeerd de retoriek zijn werk te laten doen en de volheid van de taal en de complexiteit van de vertelling volledig intact te laten, zonder er psychologisch of sentimenteel in te verdrinken. De acteurs gingen als het ware de strijd aan met de lang-uitgesponnen in vers geschreven gedachten, door die wel volledig te laten horen, maar tegen de passende kleuring in te gaan of de toestand van de spreker nu en dan zeer kort en zeer intens te illustreren, of bij vlagen uit te barsten in een opera. Verder kon de tekst onderbroken worden voor een kleine uitleg van de stand van zaken. Dit bracht zowel helderheid als lichtheid in de zeer uitgebreide, en vaak onvoorstelbare wirwar aan personages en gebeurtenissen.

Aan de voorstelling werkten twee gasten mee: Jorn Heijdenrijk en Charlotte Cackaert. Hiermee ontstond een groot tableau van negen spelers om het stuk in zijn volheid te bezetten. Bovendien konden er zo weer nieuwe stemmen klinken in het ensemble.

Zo bezien lijkt het dat *De familie Schroffenstein* een geslaagde onderneming kon worden. Helaas is dat niet in alle opzichten zo geweest. In bijna ieder onderdeel was

er wel vertraging, tegenslag, onenigheid of onduidelijkheid. De tijdsdruk werd te groot om alle uithoeken van de tekst te kunnen onderzoeken en goede dramaturgische keuzes te maken waarop het spel gebaseerd kon worden. De premièreweek in Kikker werd geschrapt zodat er tien dagen extra waren, maar de eerste voorstellingen in Dordrecht, Eindhoven en Amersfoort waren nog te wankel om geen try-out te heten. In het verloop van de tournee groeide de voorstelling en won met onze zekerheid aan kracht, betekenis en humor.

De oorzaken van de problemen bij het maken van deze voorstelling zijn ons intussen helder, en hebben er mede toe geleid dat we nu een radicaal andere manier van plannen en programmeren aan het ontwikkelen zijn. Voortaan worden voorstellingen vooruit gemaakt zonder de druk van een premièredatum, en kunnen tournees flexibel worden ingevuld zodat een experiment mag mislukken en kan worden vervangen door ander repertoire.- **Martijn Nieuwerf**

Anatol

auteur: Arthur Schnitzler

locaties: Snijzaal Utrecht; Stadsschouwburg Utrecht

data: 22 t/m 25 en 30 juni (i.h.k.v. Mauerschau)

Waken en dromen vloeien in elkaar over, waarheid en leugen. Zekerheid is nergens. Wij weten niets van anderen, niets van ons. Wij spelen altijd. Wie dat weet is wijs (Arthur Schitzler).

Na de zware productie *De familie Schroffenstein* was er de behoefte om de ondoordringbaarheid van mensen tot elkaar en tot hun omgeving op een luchtige manier te benaderen. De interesse voor Schnitzler leefde al langere tijd. Deze arts, schrijver, expert in klinische hypnosetechnieken en deskundige op het gebied van de vleselijke lust stelde ten tijde van de opkomst van Freud een diagnose van de psychologie van intimiteit. Na ongeveer tweeëndertig halfslachtige pogingen tot het schrijven van toneel begint Schnitzler op zijn twintigste aan *Anatol*. Tussen 1888 en 1892 werkt hij met tussenpozen aan de zeven eenakters die samen het stuk vormen. Margijn Bosch vertaalde; lichtvoetigheid stond voorop in haar benadering van de taal.

In een essay over Schnitzlers toneelstuk *De eenzame weg* schrijft Willem Jan Otten: “Om onszelf de illusie te verschaffen dat zelfkennis mogelijk is, bedienen we ons van het denkbeeld dat onze ware drijfveren verborgen gaan; dat we gestuurd worden door verscholen, onbewuste krachten. De onthulling en vervolgens de bekentenis van die krachten, die per definitie moeilijk te verteren zijn, is het alfa en omega van het moderne bewustzijn (...) Er is voor zelfanalyse, van welke aard dan ook, moed nodig. Maar je wint er iets mee dat in het contact van alledag verloren gegaan lijkt te zijn: intimiteit, door middel van de bekentenis, de biecht, waarmee iemand in vertrouwen kan worden genomen.”

Tijdens het repeteren werden verschillende facetten van intimiteit onderzocht. Met een kleine bezetting werd gezocht naar een hyperrealistische speelstijl. Doel was de personages volkomen gelijkwaardig te laten zijn. In de interpretatie van 't Barre Land worden alle personages in hun menselijke tekortkomingen ontleed. De vrouwen, die gespeeld werden door Margijn Bosch, zijn - zoals Schnitzler zelf ergens schrijft - , precies hetzelfde als mannen. Je kunt niet snel genoeg een minnaar nemen, anders zijn ze je voor. Ook in de niet uitgesproken mannenliefde tussen *Anatol*, gespeeld door Vincent van den Berg, en huisvriend Max, gespeeld door Ingejan Ligthart Schenk, wordt intimiteit opgezocht door geheimen te delen en elkaar bekentnissen te doen. Het resultaat is een eerlijkheid die ontwapent en op de lachspieren werkt.

Het stuk werd gemaakt zonder dat er een tournee van was verkocht. Drie weken van tevoren werd besloten een proefversie in de Snijzaal te laten zien. Dit maakte dat er veel vrijheid was in het experimenteren tijdens de repetities. Zes van de zeven scènes werden gepresenteerd tijdens *Mauerschau*. Na de zomer vonden we de voorstelling rijp genoeg om er in 2006 mee op tournee te gaan door Nederland en België, samen met *De president* van Thomas Bernhard.- **Ingejan Ligthart Schenk**

MAUERSCHAU

auteurs: Samuel Beckett, Marguerite Duras, Arthur Schnitzler, Fjodor Dostojevski, Michael Boelgakov, Vaslav Nijinski

locatie: Stadsschouwburg Utrecht

data: 29 juni t/m 2 juli

MAUERSCHAU is een woord uit de theatertheorie. Een personage brengt verslag uit van een gebeurtenis die simultaan in een buiten het toneel gelegen ruimte plaatsvindt. Iemand werpt een blik over de burchmuur, een bode brengt een bericht, er wordt een brief opgebracht. Onder de titel **MAUERSCHAU** trok 't Barre Land vier dagen in de grote zaal van de Stadsschouwburg Utrecht om repertoire te spelen. De dagen begonnen altijd om half zes 's ochtends met de voorstelling *Beckett 'n Eggs*. Eerder gemaakte favorieten van Dostojevski en Beckett werden afgewisseld met nieuw werk: *De namiddag van meneer Andesmas* van Marguerite Duras en *Anatol* van Arthur Schnitzler. Om elf uur begon het late-night programma. 't Barre Land had van de Stadsschouwburg carte blanche gekregen om de ruimte naar believen te gebruiken, want na de zomer kwamen er nieuwe stoelen en zou de zaal opnieuw geschilderd worden. Op het 'ontstoelde' balkon bouwde , continu geopend.

wo 29 juni

5.30 en 7.00	<i>Beckett 'n Eggs</i>
17.00	<i>De namiddag van meneer Andesmas</i> - Duras
20.30	<i>Aantekeningen uit het ondergrondse</i> - Dostojevski en <i>Hondehart</i> - Boelgakov
23.00	<i>Les Enfants</i> - film van Duras

do 30 juni

5.30 en 7.00	<i>Beckett 'n Eggs</i>
17.00	<i>De namiddag van meneer Andesmas</i>
20.30	<i>Aantekeningen uit het ondergrondse</i> en <i>Hondehart</i>
23.00	<i>Anatol</i> - Arthur Schnitzler

vr 1 & za 2 juli

5.30 en 7.00	<i>Beckett 'n Eggs</i>
17.00	<i>De namiddag van meneer Andesmas</i>
20.30	<i>Eindspel</i>
23.00	<i>nijinski.dagboek.fragmenten</i> - Nijinski

't Barre Land streeft er al een aantal jaren bewust naar om het onverwachte en onvoorspelbare op te zoeken. Het spelen van repertoire past binnen dit onderzoek. Door op een andere plek, voor een ander publiek, of in een veranderde context te spelen, worden nieuwe accenten gelegd en andere betekenissen gegenereerd. Voor *Beckett 'n Eggs* ging de Stadsschouwburg steeds voor twaalf bezoekers op een vroeg uur open. Het publiek betrad via een klein deurtje aan de zijkant van het gebouw het grote toneel en kreeg daar gebakken eieren en de laatste tekst van Beckett geserveerd. Bij *De namiddag van meneer Andesmas* werd de vormgeving bepaald door een groot wit horizontaal doek dat diagonaal over het toneel is gehangen, een spectaculair effect. Van achteren uit werden hierop tijdens de voorstelling 8 millimeter-filmpjes geprojecteerd. Van de nieuwe voorstelling *Anatol* werd een late night versie toneel-op-toneel gespeeld. *Aantekeningen uit het ondergrondse* gevolgd door *Hondehart*, *Eindspel* en *nijnski.dagboek.fragmenten* werden voor **MAUERSCHAU** hernomen op een groot toneel. Vooral *Eindspel* won aan betekenis. Oorspronkelijk werd het gemaakt voor de intieme vlakke vloertheaters, in 2005 werd het op Terschelling in een duinpan gespeeld. Nu stond het doosvormige huis van Hamm en Clov nietig op de grote toneelvloer. Op Terschelling was een meeuw in de tekst daadwerkelijk een meeuw, hier werd het een idee fixe. Becketts verwijzingen in het stuk naar de theatrale situatie kwamen pregnant naar voren. Na de laatste voorstelling had Moritz Ebinger zowaar twee doosjes stoepkrijt over de muren verspreid.

Enige tegenvaller was de opkomst van het publiek. Aan het drukwerk heeft het niet gelegen, het affiche-ontwerp is uitgeroepen tot het beste van het afgelopen seizoen. Bovendien is de verspreiding van drukwerk en het benaderen van potentiële doelgroepen nog nooit zo gedegen gebeurd. In de evaluatie met de Utrechtse Stadsschouwburg is gezamenlijk geconcludeerd dat het in de eerste plaats heeft gelegen aan het feit dat **MAUERSCHAU** bij stralend mooi weer, in het eerste weekend van de zomervakantie plaatsvond. Andere factoren waren: onvoldoende naamsbekendheid van de auteurs (!) en teveel druk op het publiciteitsapparaat van de Stadsschouwburg wegens de seizoensverkoop. Bovendien had 't Barre Land publiek een deel van de voorstellingen al gezien. Door de schouwburg werd verder vermeld dat eind juni te laat is voor 'serieuze' voorstellingen, die ook nog eens binnen plaatsvinden. Vakgenoten werden bovendien ook al bediend door het Holland Festival of zaten bij het Its-festival.

Dramaturg en theaterwetenschapper Tom Helmer schreef een uitgebreide beschouwing van **MAUERSCHAU** die te vinden is op www.barreland.nl- **Jenneke den Bol** (mede gebaseerd op een verslag van Tom Helmer)

De namiddag van meneer Andesmas

auteur: Marguerite Duras

locaties: Stadsschouwburg Utrecht; Grand Theatre; [FRASCATI] Amsterdam;

Toneelschuur Haarlem; Stuk Leuven

speelperioden: 29 en 30 juni, 1 en 2 juli; 25 oktober t/m 29 november

Veel teksten die 't Barre Land speelde zijn grote gedachtebouwwerken (Dostojevski) of barokke taalconstructies (Goethe, Kleist). De encenering van Becketts *Eindspel* in 2004 was een van de eerste pogingen tot het spelen van literatuur die meer open laat. Met de bewerking van de novelle *De namiddag van meneer Andesmas* van Marguerite Duras wilde 't Barre Land dit onderzoek een vervolg geven. Schrijvers als Beckett en Duras plaatsen de karige woorden in een ander daglicht. Aan taaluitingen wordt bij voorbaat getwijfeld. De aandacht wordt gericht op wat er tussen de woorden wordt gezegd, op wat de personages verzwijgen, wat ze zich niet herinneren of waarvan ze doen alsof ze het zich niet herinneren. Op hoe de personages, maar ook de schrijver, een eigen universum construeren.

In de voorstelling werd gezocht hoe met bescheiden middelen een verhaal op het toneel te evoceren, net zoals Duras dit in haar economische oeuvre doet. *Andesmas* is een overgangstekst naar haar modernere werk. Er is al een zekere afstandelijkheid en er wordt veel verzwegen, maar ze geeft nog wel uitgebreide beschrijvingen van de omgeving, iets waar ze in haar latere werk veel zuiniger mee om zou springen.

Door niet alles uit te spelen, filmfragmenten te tonen, door flarden in plaats van complete scènes met een kop en een staart te laten zien en door à l'improviste stukjes muziek te laten klinken, hoopte 't Barre Land het toeval gunstig te stemmen en de verbeelding aan het werk te zetten. Het streven was dat er nieuwe inzichten en associaties konden ontstaan die niet door de makers gedirigeerd werden.

'Er zijn ook huizen die te goed gemaakt zijn, te goed uitgedacht, zonder een enkel incident, van tevoren uitgedacht door deskundigen. Met incident bedoel ik het onvoorspelbare, dat wat tijdens het gebruik van het huis duidelijk wordt,' schrijft Duras in *Het materiele leven* en dat is wat werd geprobeerd: het onaf maken van een voorstelling.

Het proces verliep in twee etappes: in juni werd een versie voor het grote toneel gemaakt, die tijdens *Mauerschau* om vijf uur 's middags speelde. In het najaar werd een nieuwe versie gemaakt voor het vlakkevloertheater.

Centraal in Duras' novelle uit 1964 staat de oude meneer Andesmas (volgens ingewijden een afrekening met de twee belangrijkste mannen in haar leven: Robert

ANtelme en Jean MAScolo). Hij wacht op aannemer Michel Arc die een terras gaat aanleggen voor het huis dat hij voor zijn dochter Valérie heeft gekocht. Hij zit bovenop een berg en tuurt het dal in. De middag verstrijkt, in plaats van Michel Arc komen diens dochtertje en vrouw langs. Intussen danst de aannemer met Valérie beneden op het dorpsplein. In tegenstelling tot Becketts Hamm is Andemas nog in staat zich uit de stoel, naar de rand van de afgrond te begeven. Toch wil hij niet weten van de dingen die te gebeuren staan, van het volwassen worden van zijn dochter, van de dood die nadert. Op zijn pogingen te slapen of weg te mijmeren wordt ingebroken door het vreemd vergeetachtige dochtertje en de licht wanhopige vrouw van Michel Arc. Zij confronteert hem met de realiteit: op het plein danst Valérie met haar man. Alles wordt anders lijkt ze te roepen; uitgebreid zoomt ze in op de geschiedenis. Hoe Valérie aankwam in het dorp en daar het plein overstak. Hoe alle mannen naar haar keken. Hoe haar blondheid, haar gruwelijke blondheid alle aandacht ving. Een sleutelmoment dat door de herinnering wordt uitvergroot en zich eindeloos herhaalt. Zo zijn er verschillende beelden die Duras uitrekt en opblaast, en waarmee ze het dorpsdrama universele proporties geeft en vragen stelt over de selectiviteit van het geheugen.

Van de novelle vond 't Barre Land een hoorspelversie die Duras zelf had gemaakt. Een transcriptie hiervan werd vertaald. In eerste instantie leek dit als script voldoende, maar later werden toch een aantal gedachtegangen weer ingebracht en ook enkele natuurbeschrijvingen die de sfeer en de stemmingen van de personages weergeven. Ook vonden de makers dat het perspectief teveel van de oude Andemas was verschoven naar de andere personages, met name mevrouw Arc, en dat dit afbreuk deed aan de raadselachtigheid en subjectiviteit van de tekst. In de novelle *De namiddag van meneer Andemas* is het perspectief onbepaald en onduidelijk. De toeschouwer krijgt niet het hele verhaal, net zomin als de personages. Op het toneel wilden we dit ook voor elkaar krijgen, en de hoorspeltekst werd daarbij als te psychologisch-realistisch ervaren.

Voor de tweede versie werd aan de tekst gesleuteld en de encenering werd uitgewerkt met beeldende vondsten die houvast gaven. Martijn Nieuwerf zat op een stapel terrasstoelen, Peter Kolpa stond achter een microfoon. Hij speelde het dochtertje en riep de omgeving op met geluiden. De voorstelling begon met Nieuwerf die een accordeon liet zuchten. Later klonk het gehijg van een hond, werd een deuntje gefloten en werden opnames van flarden van een liedje en landschapsbeschrijvingen ten gehore gebracht. Net als de oude meneer Andemas zijn herinneringen construeert, construeerde 't Barre Land een herinnering aan een tekst van Duras.

Behalve in de omgang met de taal was Andemas een onderzoek in de vormgeving. In de grote zaal hing diagonaal over het toneel een enorm wit horizontdoek als het enige aan te lichten witte vlak, het enorme uitgegumde leven van de man. Een ander

middel om de aandacht los te weken, was door het draaien van bescheiden filmnotities. Kleine notities op een veel te groot horizontale doek. De filmbeelden van David Adams hadden iets zoekends, de camera vloog over spoorbielzen en langs schitterende slingers, over rusteloos water en bleef hangen in een boom.

Tijdens de najaarstournee in de kleine zalen werd de diagonaal vervangen door een koker, een soort gigantische lampenkap waarop de beelden werden geprojecteerd. Een grote blikvanger ten opzichte waarvan de acteurs hun positie konden bepalen. Zoals mevrouw Arc in het leven van Andesmas inbreekt, zo doorbrak gastactrice Daphne de Winkel mooi de speelstijl van 't Barre Land met haar fysiek grilliger en emotioneler benadering.

De zoektocht naar een voorstelling waarin je je vrij kunt voelen, waarin je het met logica alleen niet redt, was niet altijd eenvoudig. De toon luisterde nauw, de acteurs zochten lichtheid, maar in de grote zaal klonk het willekeurig. De makers wilden ruimte laten en met weinig middelen werken, maar vonden onvoldoende houvast. In de vlakke vloertheaters was het werkelijk open en de verbeelding prikkelend. Onder andere bij de voorstellingen in Stuk in Leuven was het subtiel en licht, en ontstond uit de zwevende puzzelstukjes een beeld van een drama. Daar was een mooie balans tussen de constructie tonen en het voelbaar maken dat het ook maar een constructie is. Vele verhalen zijn mogelijk, afhankelijk van hoe je als toeschouwer de stukjes een plek geeft. – **Sanneke van Hassel**

Scandinavische middag

met lezingen van bewerkte verhalen uit

Karlson van het dak en **Pipi Langkous**

auteur: Astrid Lindgren

locatie: Snijzaal, Utrecht

datum: 4 september (2 voorstellingen)

Ieder seizoen wordt in Utrecht geopend met het ééndaagse *UIT-feest*, waarbij alle Utrechtse gezelschappen de deuren van hun huizen openzetten en een voorproeve geven van hetgeen het komend seizoen wordt gespeeld, gedanst, gezongen.

't Barre Land gebruikt de eerste zondag in september om het interieur te laten zien van zijn bijzondere atelier, De Snijzaal. Er is daar dan ook eerder sprake van een *Open Huis* dan van een *UIT-feest*. Dit nuanceverschil ligt verborgen in het feit dat 't Barre Land het publiek vooral de gelegenheid wil geven kennis te maken met de ruimte waarin wordt gewerkt, in plaats van een *trailer* van een toekomstige voorstelling voor te schotelen. Het stelt 't Barre Land in de gelegenheid te zoeken naar materiaal dat weliswaar zeer geschikt is voor een lezing, maar wellicht nooit tot een opvoering zal leiden. Zo werd nu gekozen voor verhalen van Astrid Lindgren die, zo bleek, uiterst geschikt zijn voor een *theatrale* lezing. Net als in de vele stukken uit het repertoire van 't Barre Land zijn de personages van Astrid Lindgren voorbeelden van vrijgevochten individuen op zoek naar de grenzen van het algemeen aanvaardbare. Zowel Pipi Langkous als Karlson stellen de bekrompenheid en kortzichtigheid van volwassenen aan de kaak.

De dag werd opgeluisterd door Astrid Lindgren op band, Zweedse wafels, poffertjes, vlierbessensiroop, aquavit en een heerlijke nazomerzon. - **Peter Kolpa**

De president

auteur: Thomas Bernhard

locaties: Grand Theatre Groningen; [FRASCATI] Amsterdam; Toneelschuur Haarlem; Snijzaal Utrecht

speelperiode: 27 oktober t/m 26 november

't Barre Land heeft zich voor het eerst toegelegd op een stuk van Thomas Bernhard: *De president*. Bernhard komt voort uit de Weense satirische traditie -via de auteurs Nestroy en Kraus-, die met veel zelfspot de huichelachtigheid en domheid van vooral Oostenrijk en zijn bewoners aanvalt. Voor het begrijpen van zijn werk is de Oostenrijkse omgang met het nazi-verleden cruciaal, of beter gezegd: de ontkenning van dat verleden. Maar Bernhard omschreef zichzelf terecht als een schrijver van wereldtoneel. Want hoewel het Oostenrijkse verleden, dan wel het heden, in veel stukken het verzwegen motief of het benoemde onderwerp vormt, wordt de zeggingskracht van de stukken bepaald door Bernhards genadeloze en humoristische kijk op het mens-zijn. Deze blik laat zich nog het best omschrijven in de woorden van één van zijn personages, de wereldverbeteraar: 'Het bestaan is niets dan afleiding van het bestaan'.

Vier grote onderwerpen raken in al zijn stukken met elkaar verknoopt: filosofie, politiek, geschiedenis en kunst, in het bijzonder het toneel. Zijn personages spreken voortdurend over die onderwerpen. Bewust en onbewust citerend uit talrijke bronnen en verwijzend naar vele gebeurtenissen en mensen, vormen en opperen zij schijnbaar tegengestelde meningen. Met als resultaat de volledige opheffing van betekenis van de begrippen en termen die worden gebruikt. Er is geen inzicht, zelfs het spreken over het leven is een afleiding. Leven is een schijnleven. Spreken is dwangmatig spreken. Zelfkennis is zelfbedrog.

't Barre Land heeft door Maatschappij discordia kennis gemaakt met de opvoeringstraditie van Bernhard in Nederland. *Fest für Boris* en *Heldenplatz* zijn verschillende keren opgevoerd in de gezamenlijke *Fin-* en *Debut de Seasons*, en bij *Der Theatermacher* speelde 't Barre Land zelfs mee.

Tijdens zijn onderzoek naar het repertoire van Bernhard vond Vincent van den Berg *De president*, geschreven in Wenen in 1975. Het stuk is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel speelt in de slaapkamer van de president en zijn vrouw in het presidentiële paleis, waar beiden zich opmaken om naar een begrafenis te gaan. Bij een aanslag op de president door anarchisten is hij er met een schampschot vanaf gekomen, maar zijn rechterhand, de overste, is gedood. Ook de hond van de presidentsvrouw heeft bij de

aanslag van schrik het loodje gelegd. In het eerste deel is voornamelijk de presidentsvrouw aan het woord, terwijl zij aangekleed wordt door haar hulp, mevrouw Frölich. De president zit in bad en wordt gemasseerd door zijn masseur. Het tweede deel speelt in de Portugese badplaats Estoril, waar de president na de aanslag naar toe is gegaan om met zijn minnares van de shock bij te komen. Zijn minnares, een derderangs toneelspeelster, verspeelt al zijn geld in het casino van het hotel.

In een dubbel repetitieproces werd tegelijkertijd zowel een nieuwe versie voorbereid van *De namiddag van meneer Andesmas* als *De President* vertaald en ingestudeerd. In twee weken is de tekst vertaald, waarbij het uitgangspunt was om Bernhard zoveel mogelijk te volgen in zijn vocabulaire en zijn muzikale schrijfwijze: Bernhard gebruikt expres een beperkte woordenschat met steeds terugkerende woorden en zegwijzen, zoals 'enerzijds/anderzijds'. En hij componeert zijn stukken als een muziekstuk, in dit geval als een fuga. Hij begint met het thema. Dan volgt een variatie op, of een verheving van dat thema. Vervolgens komt er een tegengestelde gedachte aan het thema - niet gelijktijdig in het spreken, maar wel in het denken. Dan weer een derde variatie, een terugkeer naar het thema en weer een variatie, een tegenstelling, enzovoort. Het grondthema van *De president* wordt door Bernhard in de eerste vier woorden neergelegd: Eerzucht/haat/anders niets.

Het mooiste van Bernhard is dat humor en ernst in zijn teksten bijna niet van elkaar te scheiden zijn. Enerzijds is dit stuk een actuele satire, een directe reactie op de lachwekkende werkelijkheid ('in deze staat heerst alleen nog maar de angst'), anderzijds is het een complexe analyse van de angsten en neurosen van de mensen die deze werkelijkheid bevolken ('maar wij hebben van onszelf iemand gemaakt die op de argwaan en de spot van de menigte balanceert'). Deze combinatie van spottende uitingen van onvrede over de wereld en intelligente betrokkenheid bij de onmacht van de mens, maakt Bernhard één van de meest zinvolle schrijvers om nu te spelen.

In het Grand Theatre in Groningen zijn in het najaar van 2005 zowel *De namiddag van meneer Andesmas* als *De president* gemonteerd en vertoond. In de korte tournee die daarop volgde zijn vormgeving, spel en dramaturgie van *De president* op een overtuigende manier samengekomen. Een uitgebreide tournee door Nederland en België zou in 2006 volgen. - **Czeslaw de Wijs**

Overige activiteiten

De Republiek (i.s.m. maatschappij discordia)

locatie: De Balie, Amsterdam

data: 10 april, 3 oktober, 14 november, 12 december

De toneelspelers van 't Barre Land werkten ook dit jaar mee aan vier Republiek-avonden door maatschappij discordia in De Balie. Er werden uit alle literaire genres nieuwe en oude teksten gelezen en toneelteksten beproefd. Er zijn interviews gehouden, discussies gevoerd en er waren voordrachten van gasten. De toegang was altijd vrij.

Het ideale stuk (i.s.m. het Theaterplatform)

locatie: De Balie, Amsterdam

datum: 10 april

De eerste editie van de toneelschrijfdagen werd georganiseerd door het platform voor onafhankelijke theaterauteurs. 't Barre Land opende met een lezing van een montage tekst van scènes uit de prijswinnende stukken van de toneelschrijfprijs van de Nederlandse Taalunie in de afgelopen bijna twintig jaar. Daarna sprak Marianne van Kerkhoven haar lezing 'het ideale stuk' uit. Deze dag was al weken van tevoren uitverkocht en de grote zaal van De Balie was steeds vol bezet.

Eindspel

auteur: Samuel Beckett

locatie: Flextheater, Creil

datum: 18 juni

Een mooie voorbereiding op het spelen van Eindspel tijdens Mauerschau was de avond in de boerderij van Harry Hageman in Creil. Middenin de Flevopolder ligt zijn Flextheater, waar hij een aantal malen per jaar voorstellingen toont voor een enthousiast publiek. Vincent van den Berg verving Anouk Driessen (met zwangerschapsverlof) als Nell.

De keuze van de acteur (Jacob Derwig/ Margijn Bosch)

locatie: kleine zaal Concertgebouw, Amsterdam

datum: 2 oktober

Het Concertgebouw presenteerde: *De keuze van de acteur*. Jacob Derwig werd gevraagd een programma samen te stellen voor de kleine zaal van het Concertgebouw, met zijn favoriete muziek en/of muzikanten. Hij vroeg het pianoduo Ellen Corver en Sepp Grotenhuis, en stelde aan de hand van fragmenten uit een interview met de Russische pianist Svjatoslav Richter (uit de documentaire *Richter L'Insoumis* uit 1997

van Bruno Monsaingeon) en een monoloog in één bedrijf van Anton Tsjechov (*Over de schadelijkheid van tabak*, geschreven in 1903) een programma samen met pianowerk voor twee en vier handen. Het interview werd gelezen door Jacob Derwig en Margijn Bosch, afgewisseld met de muziek die in het interview ter sprake kwam. Werken van o.a. Bach, Schumann, Chopin, Rachmaninov en de onbekende Babadjanian en Arutiunian. Na de pauze bestond het programma uit *Over de schadelijkheid van tabak* en een suite voor twee piano's van Rachmaninov. Deze bijna Russische avond krijgt in februari 2007 een vervolg in Musis Sacrum in Arnhem en in Vredenburg in Utrecht.

'Af en toe moet je naar Bach luisteren, al is het maar vanuit hygiënische overwegingen'.

'U speelt in het donker.' / 'Dat is voor de concentratie. Dan luistert het publiek beter'

De beer

locatie: Toneelschool Arnhem

datum: oktober/november

In 2004 begeleidde 't Barre Land een klas van de Toneelschool Arnhem in het maken van een voorstelling naar *De revisor* van Gogol. In 2005 kreeg deze samenwerking vervolg. Een deel van de klas vroeg Margijn Bosch en Vincent van den Berg hun te helpen bij het maken van de eenakter *De beer* van Anton Tsjechov. Deze was alleen op de Toneelschool te zien.

IETM –café

locatie: Snijzaal Utrecht

data: 24 en 25 november

Tijdens de IETM-conferentie toverde 't Barre Land de Snijzaal om tot herberg en meeting point. Twee avonden troffen internationale theatermakers elkaar daar en discussieerden aan de bar, tot diep in de nacht. Er was pompoensoep en er werd gedanst.

PUBLICITEIT EN EDUCATIE

Algemeen

2005 kende een veelzijdig programma. In de regel bestond het uit kortlopende series; van voorstellingen in eigen huis, op tournee en op locatie, tot een vierdaagse in de schouwburg. Nieuwe voorstellingen speelden incidenteel en werden niet meteen gerecenseerd (*Anatol*) of matig ontvangen (*De familie Schroffenstein*). Steeds waren extra inspanningen per voorstelling en per stad nodig. *De president* en *Anatol*, werden door de pers goed ontvangen; zij zouden in 2006 langer op tournee gaan.

Voor het eerst werd het hele jaar met een stagiaire publiciteit gewerkt. Voor de zomer was dit Suzanne Stuifbergen, recent afgestudeerd Utrechts theaterwetenschapster, en na de zomer Annette del Castilho van Kunsten, Cultuur en Media (Rijksuniversiteit Groningen). Zij zochten vooral naar nieuw publiek via gerichte acties. Verder werd geïnvesteerd in een nieuw adressenbestand en een programma om emailadressen te beheren en emailmailings te doen. Beide programma's werken via internet en zijn overal te gebruiken. Voordelen van het emailprogramma zijn o.a. dat het zichzelf opschoont en dat gemeten kan worden hoeveel mensen de mail daadwerkelijk openen.

Er werd geen seizoen aankondiging 2005/2006 gemaakt: pas na de zomer is bepaald wat wanneer zou spelen. Graag zouden we een meer algemene, inhoudelijke introductie van het werk van 't Barre Land maken, maar dit was gezien de drukte rond de eindeseizoens vierdaagse *Mauerschau* niet haalbaar.

In 2005 liepen de publieksaantallen terug. In 2004 waren er in totaal 9195 bezoeken en in 2005 slechts 4686. Beperkte zaalcapaciteit is een belangrijke oorzaak: in de Snijzaal passen nu eenmaal niet meer dan vijftig bezoekers en bij *Beckett 'n eggs* was de capaciteit niet meer dan zes!

Na 2005 vertonen de bezoekersaantallen weer een stijgende lijn, maar toch wordt nagedacht over nieuwe vormen van publiciteit. Een kwalitatief publieksonderzoek, uitbreiding van de publiciteit via internet en aanmelding bij de zoekmachine Ad words van Google staan op de verlanglijst. Gezien de beleidsontwikkeling dat minder in lange series wordt gespeeld, volstaat de klassieke toneelpubliciteit niet meer. De vormen van programmeren die 't Barre Land nastreeft, vragen om nieuwe inzetten, maar ook om geduld en toewijding.

Per voorstelling

Voor **Pipelines**, de gastvoorstelling die in januari in de Snijzaal stond, werd onder andere een samenwerking opgezet met de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Gezien de anti-globalistische thematiek werd een publiciteitsactie opgezet met de anarchistische boekhandel De rooie rat.

Kort daarop speelde **Nijnski** in Groningen bij de tentoonstelling *In dienst van Diaghilev*. Er werd een dinerarrangement opgezet en het museum was speciaal 's avonds open. De voorstelling was opgenomen in het randprogramma van de tentoonstelling. Behalve een mailing naar een selectie uit 't Barre Land-bestand kreeg ook 't Barre Land-publiek van het Groningse Grand Theatre bericht en werd de flyer in de stad verspreid.

Bij **De familie Schroffenstein** was het lang moeilijk in te schatten wat voor voorstelling het zou worden en voor wie hij geschikt zou zijn. Enerzijds is het een klassieke wraaktragedie, anderzijds was er de behoefte de kunstmatigheid van de taal te benadrukken, maar ook zochten de acteurs naar conceptueel rigoureuze ingrepen. De première werd uitgesteld en de meeste recensies waren matig. Kester Freriks schreef in *NRC Handelsblad* een reportage over het werkproces die samen met uitgebreide achtergronden op de website werd geplaatst; ook werd een programmaboekje gemaakt dat veel informatie bood.

Geïnspireerd door de tekst werd met fotografe Margi Geerlinks een mooi vreemd beeld bedacht met een boom als hoofdfiguur. Bomen in zwart-wit kwamen ook terug in het drukwerk dat Herman van Bostelen ontwierp en dat verwees naar het tegenover elkaar staan van de partijen in *Schroffenstein*. De publiciteitstekst bleek verkeerde verwachtingen te scheppen. Het stuk was vooral als wraaktragedie aangekondigd, terwijl het uiteindelijk ging om het gevecht van de acteurs, hoe een dergelijke tekst vandaag te spelen.

Indrukwekkend is de lijst van instellingen die Suzanne Stuijbergen benaderde. Er waren acties met het Goethe Instituut, de boekhandels Athenaeum en Weisse Rose, diverse opleidingen en de Utrechtse Bibliotheek. Vakgroepen Duits en Cultuurgeschiedenis mailden de e-flyer door en de voorstelling stond aangekondigd op literaire en op de Duitse taal- en cultuur gerichte websites. Geen verrassing, maar nog eens het vermelden waard, is dat daar waar het publiek iets meer wist over Von Kleist of de poging van 't Barre Land, de voorstelling meer werd gewaardeerd.

In juni werd **Anatol** een paar dagen in de Snijzaal gespeeld. Hiertoe werd drie weken van tevoren besloten en een selectie uit het bestand ontving een uitnodiging per post en email. Gezien de beperkte en late publiciteit liep de voorstelling redelijk. Het publiek waardeerde de avonden zeer.

't Barre Land heeft nog nooit zoveel publiciteit gemaakt als voor **Mauerschau**. De vier dagen repertoire in de grote zaal van de Stadsschouwburg Utrecht werden overal aangekondigd. Geadvertend werd in de Spits, de Groene Amsterdammer, de TheaterMaker, het Universiteitsblad, de Vrij Nederland-special van het Holland Festival en de NES-krant. Geflyerd werd op het Its-festival, Festival a/d Werf en het Holland Festival. Aankondigingen gingen ook naar het schouwburgpubliek.

Daarnaast werd voor de afzonderlijke voorstellingen publiciteit gemaakt, bijvoorbeeld voor *De namiddag van meneer Andesmas*, was er een actie met *Stadsblad*. Voor deze voorstelling en de latenight- film van Duras werd er een foldertje met kortingsbon ingevoegd in de folder van de Alliance Française (provincie Utrecht) en Maison Descartes. In de emailbrief van Filmtheater 't Hoogt werd de film aangekondigd. Voor het VPRO Radioprogramma De avonden werden opnames gemaakt van *Andesmas*. Ondanks deze inspanningen bleek de Duras-namiddag en –nachtformule niet aan te spreken en werden voorstelling en film slecht bezocht. De repertoirevoorstellingen liepen beter, maar toch bleek het onmogelijk de tribune van de grote zaal vol te krijgen. Ab Hooijer, hoofd publiciteit van de Stadsschouwburg, zei kortweg dat we nooit meer zo'n evenement in juni moesten organiseren. Andere oorzaken van de lage publieksopkomst waren het prachtige weere en het feit dat het spektakel plaatsvond tijdens het weekend dat de zomervakantie begon. Verder was het academisch jaar ten einde en had het vaste Barre Land-publiek de meeste voorstellingen al gezien. Bij steekproeven onder toneelliefhebbers bleek dat iedereen er van wist en van plan was te komen, maar men bleek toneellmoe, had net het Holland Festival erop zitten of was op het Its-festival.

Mauerschau bracht twee noemenswaardige resultaten voort. Ten eerste won Herman van Bostelen voor *Mauerschau* de Theaterafficheprijs. In 2004 was hij reeds genomineerd voor *Eindspel*. Toen won het affiche van *Woyzeck* door 't Barre Land, ontworpen door gastacteur Jorn Heijdenrijk. Het affiche voor *Mauerschau* noemde de jury binnen het genre van letterbiljet een mooie continuering en een welluidende dissonant: 'hij breekt met het fotografische teksten als beeld.' Een ander beeld als dominante betekenisdrager en sluit aan bij de hernieuwde belangstelling voor het typografische teken als beeld.' Een ander gevolg was de beschouwing *Mauerschau of de vruchtbaarheid van het ondoorgegrondelijke*, die dramaturg en theatermaker Tom Helmer

schreef in opdracht van 't Barre Land. Deze werd op de website gepubliceerd en via email verspreid.

Pas in de eerste week van september werd besloten in het najaar **De namiddag van meneer Andesmas** en **De president** te spelen. Herman van Bostelen had maar twee weken om affiches te ontwerpen, maar bedacht een mooi concept. In het seizoen 2005/06 vertaalt hij de procesmatige manier van werken door alle beelden over elkaar op een vel lichtblauw Avierpapier te monteren. Het ontstaansproces van de beelden maakt hij zichtbaar door de tussenstappen in te scannen.

De publiciteit richtte zich op de steden waar we speelden. Stagiaire Annette del Catilho verrichte veel werk in Groningen, bij de lokale pers en verschillende studierichtingen. Oud-docent theaterwetenschap Karel Hupperetz kwam met HOVO-studenten naar de eerste opvoering van *De president*.

Voor Leuven werd wel een lange termijn-strategie gehanteerd. Op verzoek van de programmeur, die *De namiddag van meneer Andesmas* tijdens *Mauerschau* had gezien en Duras-liefhebster is, werd deze voorstelling geboekt voor het najaar en vermeld in de seizoensbrochure. Ondanks dat dit de enige opvoering in België van *Andesmas* was, liep het toch goed doordat hij in een abonnement werd opgenomen.

Van *De president* bezochten persvertegenwoordigers de allereerste voorstellingen, omdat ze later op de perspremière verhinderd waren. De recensies waren vervolgens gematigd positief. Besloten werd om in het vervolg de toelating niet eerder dan op de perspremière stringenter te hanteren. Het *NRC Handelsblad* kwam later en schreef positief, maar deze recensie kwam te laat voor de najaarstournee; ze kon mooi worden ingezet voor het voorjaar van 2006.

Ten slotte kan nog worden vermeld dat van de 330 toeschouwers in het Concertgebouw bij *De keuze van de acteur*, er 47 hadden gereserveerd op basis van een mailing door 't Barre Land.

Overige activiteiten

Sanneke van Hassel zette haar werkzaamheden voor de **Pas in Utrecht** voort. Met deze Pas kunnen eerstejaars van de Universiteit Utrecht en de Hogeschool Utrecht tien keer gratis naar een voorstelling, concert, film of tentoonstelling. De Hogeschool kwam er later bij en maakte dat 16000 eerstejaars de pas ontvingen. Samen met Petra Orthel zette Van Hassel een werkgroep op die zich vanaf de zomer van 2005 bezighoudt met de marketing van de pas. Verder maakte ze deel uit van de **Commissie Collectieve promotie** van de VNT en organiseerde een bijeenkomst van publiciteits- en marketingmedewerkers van de secties 3 en 4, de middelgrote en

kleinschalige gezelschappen van de VNT. Onderwerp was de collectieve promotie van het toneelaanbod in de vlakke vloertheaters.

Educatie

Educatieve activiteiten waren er voor ckv-ers en voor kunstvakstudenten. Stagiaire dramaturgie Lucas Kastelein schreef de ckv/scholenpagina over *De familie Schroffenstein* voor de website van 't Barre Land. Met het Christelijk Gymnasium werd weer uitgebreid samengewerkt. Twee klassen CKV 3 kregen een introductie in de Snijzaal, een dramaturgieles over de Weense satirische toneeltraditie en bezochten *De president*. Aansluitend op de voorstelling was er een nagesprek en schreven zij recensies. In 2006 wordt met hen verder gewerkt.

Bij *Pipelines* gaf Jan Ritsema een workshop aan circa 25 studenten, afgestudeerden en docenten van de HKU-opleiding drama/docerend theatermaker en de acteursopleiding. De reacties die de manier van werken van Jan Ritsema opriep, waren zeer gemengd. Hoofdvraag was of het mogelijk is om niet te manipuleren op het toneel; of is dat juist manipulerend?

In Rotterdam vond voor *De familie Schroffenstein* o.a. een inleiding plaats voor leden van het Goethe Instituut, en verder waren er gesprekken met studenten van de Academie voor Drama Eindhoven en de Productieopleiding van de Hogeschool voor de Kunsten te Amsterdam. Margijn Bosch en Vincent van den Berg begeleidde studenten van de Toneelschool Arnhem bij het maken van *De beer* van Anton Tsjechov; dit was een vervolg op de geslaagde samenwerking het jaar ervoor.

't Barre Land en de critici in 2005

Over ***De familie Schroffenstein*** is door de pers het meest geschreven. Deze voorstelling had ook een relatief lange tournee. Marjan Buijs wijdde een stuk aan de heftige levensloop en de ideeën van Von Kleist, waarin naast Ellen Walraven ook Karst Woudstra en Gerardjan Rijnders aan het woord komen. In *NRC Handelsblad* bracht Kester Freriks uitgebreid verslag uit van het ontstaan van de voorstelling, gebaseerd op een aantal gesprekken met 't Barre Land. Hij legde de nadruk op de dramaturgie en de studieuze aanpak van het gezelschap.

De recensies van de voorstelling zijn gematigd positief. De besprekingen focussen op de opvallende stukkeuze en op de procesmatige benadering. Enkelen prijzen 't Barre Land om de eerste Nederlandse opvoering van deze onbekende Von Kleist, anderen hebben moeite met de "dikke woordmuren" (Wouter Hillaert, *de Morgen*) van Von Kleist en de wijldopige intrige. De meesten zijn te spreken over de keuze om de worsteling met de materie op het toneel te laten zien. Dit wordt vooral door Loek Zonneveld in *De Groene Amsterdammer* geprezen. Hij looft het voortdurende onderzoek naar de essentie van toneelspelen en ziet de acteurs van 't Barre Land als reisgidsen door het Kleistiaanse landschap. "Ze aarzelen voor de bergbeklimming begint – opkomen is hier niet: beginnen, maar aarzelen waar precies te beginnen. De reisgidsen stappen af en toe uit hun rol, maken het publiek deelgenoot van de intensiteit van hun zoektocht, de woestheid van het landschap waarin ze reizen, verdwalen." Hun manier van vertellen leidt volgens hem tot een glasheldere toneelavond. Ook Wijbrand Schaap (*Utrechts Nieuwsblad*) vindt de benadering uitnodigen tot meedenken "met de heldere analyse die Von Kleist geeft van een wereld die niets liever doet dan haten." Volgens Arend Evenhuis van *Trouw* blijft 't Barre Land teveel hangen in het zeeklaar maken en komt het niet tot een duidelijke encenering.

De meeste recensenten vinden geen antwoord op de vraag waarom juist dit stuk nu gespeeld moet worden. Karin Veraart (*de Volkskrant*) vraagt zich af waarom het programmaboekje rept van actualisering en er in de voorstelling radioberichten van een terreurconferentie uit Madrid worden uitgezonden; ze vindt de thematiek van het stuk op zich wel universeel genoeg. De speelstijl wordt als onevenwichtig ervaren, het taalgebruik en de levendigheid worden geprezen, maar teveel hardop nadenken en al dan niet gespeelde verwarring vindt men onaangenaam.

Van de overige drie nieuwe voorstellingen werden *De president* en *De namiddag van meneer Andesmas* minder vaak gespeeld (ook niet in aaneengesloten serie); daardoor werden zij ook aanzienlijk minder gerecenseerd. Van *Anatol* was een soort avant-première in 2005. Deze voorstelling zou in januari 2006 zijn perspremière beleven.

Hanny Alkema zag ***De namiddag van meneer Andesmas*** twee keer, een keer tijdens *Mauerschau* in de grote zaal van de Stadsschouwburg Utrecht en vervolgens in het najaar in het Grand Theatre in Groningen. Zij vindt dat de voorstelling zich beter leent voor de kleine zaal; Duras heeft intimiteit nodig, geen afstand, schrijft ze in *Trouw*. Ze prijst de tekstkeuze maar vindt dat de vormvondsten uiteindelijk te veel op zich zelf blijven staan en niet genoeg het verhaal mee vertellen. Ook mist ze expressiviteit in de tekstbehandeling; alleen bij Daphne de Winkel ervaart ze een dwingender présence. Ook Peter van Strien prijst de gastactrice die, volgens hem, als enige meer emoties laat zien. Hij beschrijft de onwerkelijke sfeer van de voorstelling en zoomt in op het drama: “het drama zit bij Duras dan ook in de stiltes tussen de woorden. In wezenloze monologen en dialogen tekent zich iets af van de tragiek: eenzaamheid, verdriet, angst en verraad.” Deze emoties herkent hij in de filmprojecties die voor hem een verbeelding zijn van “de stompzinnige, ongrijpbare wereld van meneer Andesmas”.

Tijdens *Mauerschau* zag Marian Buijs een *late night* opvoering van ***Anatol***. Zij toont zich enthousiast over de lichtvoetige manier van spelen en de intieme setting waarvoor gekozen is. Ook wijdt ze enige woorden aan *Mauerschau* en aan de traditie van 't Barre Land om producties op het repertoire te houden: “inmiddels hebben ze een mooie verzameling vergaard.”

De president wordt positief ontvangen. De recensies prijzen het stuk om zijn actuele lading, de doordachte encenering, het stille spel van Martijn Nieuwerf en Peter Kolpa en het verzorgde decor. Over het spel van Van den Berg en Margijn Bosch is men of laaiend enthousiast of men heeft nog enkele bedenkingen. Zonneveld prijst uitvoerig het deel na de pauze waarin de president (Van den Berg) tegenover zijn minnares (Martijn Nieuwerf) staat:

“die scène is een wonder van Grote Toneelspeelkunst. Hier staat een Orgelend Monster Van de Macht te orakelen (...) De tekstbehandeling van Van den Berg is gretig, geil, prachtig.” Freriks focust juist op Margijn Bosch' monoloog voor de pauze: “speelster Margijn Bosch als mevrouw gaat met duivels genoeg tekeer en weet de liaanlange slingerzinnen van Bernhard adembenemend te nemen.” Marjan Buijs (*de Volkskrant*) en Hanny Alkema (*Trouw*) zijn allebei positief over *De president*, maar plaatsen beiden kanttekeningen bij het spel van Van den Berg en Bosch. Hierbij moet

opgemerkt dat zij de voorstelling in een vroeg stadium, nog voor de perspremière zagen. Later komen was voor hen niet mogelijk. 't Barre Land zal er in het vervolg voor kiezen de voorstelling een of twee keer in te spelen alvorens de pers de gelegenheid te geven die bij te wonen.

Anatol zou (in 2006) goed worden ontvangen. Beide stukken werden ook op internet uitgebreid gerecenseerd, behalve in *Moose* ook op de websites *Theater Centraal*, *Ik Hou van Theater*, *8weekly* en *Theatermaggezien*. Dit soort recensies, voor een deel geschreven door fanatieke amateurs en 'gewoon' publiek zijn duidelijk in opmars. Interessant is dat er vaak meer ruimte is dan in de dagbladen. Zo kan de traditie van theaterjournalistiek nieuw leven worden ingeblazen.

OP PERSOONLIJKE TITEL

Anouk Driessen

Pech, korte film Matthijs Geijskes

Sanneke van Hassel

publicatie verhalenbundel *Ijsregen* (De Bezige Bij)

diverse voordrachten voor o.a. SLAU, Uitgeverij Cossee, Kasteel van Rhoon, Festival GDMW

kort verhaal *Ragazzi* in *Sub Urban*, *Meg* in *Vier Rotterdamse Wintervertellingen* (beide verschenen bij uitgeverij Douane) en *De thuiskomst* (Uitgeverij Meulenhoff)

Ingejan Ligthart Schenk

begeleiding eindexamen theatervormgeving Rietveld Academie

Martijn Nieuwerf

Wild Romance, speelfilm

Pech, korte film

Parels en zwijnen, tv-serie – gastrol

Keijzer en de Boer advocaten, tv-serie – gastrol

Koppels, tv-serie – gastrol

Sprint, tv-serie – gastrol

Grijpstra en de Gier, tv-serie – gastrol

Ellen Walraven

bestuurslid Kunsten '92

lid Raad van Toezicht TIN

bestuurslid tg De maandag

lid progressieve denktank Waterland

organisator/ artistiek directeur IETM-conferentie Utrecht

dramaturgie bij Werk, een serie gesprekken georganiseerd door Jonge Sla/ Robbert So en het Productiehuis van De Rotterdamse Schouwburg

MEDEWERKERS EN BESTUUR

BESTUUR VAN STICHTING 'T BARRE LAND

Eugène Sutorius (voorzitter), Wil Hildebrand (secretaris), Annet Lekkerkerker (penningmeester), Pieter Pekelharing, Florian Diepenbrock, Ellen Walraven, Vincent van den Berg (leden)

LEDEN VAN DE VERENIGING 'T BARRE LAND

Vincent Désiré van den Berg, Margijn Bosch, Jan Jacob Derwig, Anouk Meriel Driessen, Sanneke Lidewij van Hassel, Michiel Johannes Jansen, Peter Michel Kolpa, Inge Antonie Jan Ligthart Schenk, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts, Ellen Walraven, Czeslaw de Wijs

MEDEWERKERS PER PROJECT

Michiel Johannes Jansen (decor); Arlette Muschter (kostuums); Herman van Bostelen (grafische vormgeving); Fran van der Hoeven en David Adams (fotografie)

MEDEWERKER PUBLICITEIT

Suzanne Stuifbergen

STAGIAIRES

Suzanne Stuifbergen en Annette del Castilho (publiciteit); Lucas Kastelijn (dramaturgie)

GASTSPELERS

Jan Ritsema, Bojana Cvejic, Dirk Roothoofst en Mette Ingvartsen (*Pipelines, a construction*); Charlotte Cackaert en Jorn Heijdenrijk (*De familie Schroffenstein*); Daphne de Winkel (*De namiddag van meneer Andesmas*)

COPRODUCENT

maatschappij discordia

SCHRIJVER

Tom Helmer (*Mauerschau*)

VERTALERS

Erik Bindervoet & Robert-Jan Henkes (*Laatste dagen der mensheid*)

REGISTRATIES

Kamiel De Meester

BIJLAGEN